

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Ds K. Schilder, Drs C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Bams, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groesbeide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. O. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rulmann, Utrecht; Dr J. Thijs, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.
(Tijdelijk adres: Drs C. TAZELAAR, Overtoom 350, Amsterdam.)

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned-Indië f3.— per jaar.
Advertentie: 35 cent per regel.

Tot nadere aankondiging is het adres der Redactie:
Drs C. TAZELAAR, Overtoom 350, Amsterdam.

INHOUD: Onze Psalmberijming. IV. — Uit de Schrift: Reclame (Jes. 23:16) — Kerkelijk Leven: Verelsten vormen van onzinnig. Hongaarsche studenten. Dr. Palache. De Christelijke Pers. — Pop. Wetenschappelijke Schetsen: Rondom de Bijb. trouwspelen van Racine. V. — Door Amerika. IV. — Wapenbeelden: Wapenbeelden in steen. II. — Geestelijke Adviezen: — Literatuur en Kunst: Chr. Beginsel en Moderns Letterkunde. IV. — Perschoon. — Vragen. — Correspondentie. — Kerknieuws.

ONZE PSALMBERIJMING.

IV.

Hijns synodale rapporten en agenda heeft de zaak eener nieuwe psalmberijming of eener revisie der bestaande de aandacht onder ons. Evenwel nog niet in die mate, dat het mogelijk was, aan uitgesproken verlangens uitvoering te geven. Toch is het goed, de belangstelling levendig te houden. Er zijn veel bezwaren tegen de bestaande berijming in te brengen. Reeds de manier, waarop zij tot stand kwam, is in staat de antipathie der Gereformeerden te wekken en niet minder die van hen, welke bij een psalmberijming aesthetische grondregelen hier zien met voeten getreden.

Reeds wanneer het onderzoek zich beperkt tot psalm 1—20, staat men op verschillende bezwaren: verouderde termen, matie, onnatuurlijke beeldspraak, die de gedachten van het hebreewoord niet in de verte benadert, en een gedachtenwereld, die ver beneden die der H.S. ligt.

Bovendien is op tal van plaatsen afwijking van den hebreewoorden tekst te constateeren. De berijming heeft meermalen den zin der woorden niet begrepen, en de gemeente zingt dus meer dan eens precies het omgekeerde van wat er staat.

Misschien heeft hier en daar een lezer gedacht, dat het oordeel over onze berijming nog al onbarmhartig is. Ik zou het willen omkeeren. Men kan in volle oefening der christelijke chariteit de berijming zachtmoedig veroordeelen; maar men kan bezwaarlijk barmhartig zijn, als gepleit wordt voor het behoud van hetgeen tegenwoordig onder ons gezongen wordt.

* * *

Wat het eerste betreft: critiek op de tegenwoordige berijming behoeft niet onbarmhartige veroordeeling te zijn. Want zij kan beginnen met alle verzachtende omstandigheden in rekening te brengen, die men maar even kan vinden.

En zonder twijfel is er veel aan te voeren, dat kan dienen ter verontschuldiging.

In de eerste plaats zal men te rekenen hebben met de smakeloosheid van heel de achttiende eeuw. Wie de literaire producten der 18e eeuw bestudeert, moet erkennen, dat die eeuw der weekheid ons geen enkel kunstwerk te beschouwen gaf, dat op onverdeeld bewondering aanspraak heeft. Oorspronkelijkheid en waarachtige poëzie zijn er onbekende zaken.... De geesteloze rijmelaar kon geen diepen en vooral geen blijvenden indruk maken¹⁾. Ja, dat laatste is zelfs waar ten opzichte van de psalmberijming. Wie oemmaal iets in de kerk weet in te dragen, kan er wel tamelijk zeker van zijn, dat het daar voorloopig niet wegwaaien zal; het stormt er niet veel, maar al is de psalmberijming in de kerk bewaard gebleven tot den huidige dag, men kan niet zeggen, dat zij een blijvenden INDRUK gemaakt heeft. De gemeente heeft zich immers te vreden gesteld met vele lofredenen, die de opberging van ongeveer negen tiende van den bundel heeft opgesmukt in het uur, toen het in den zweetdoek werd weggelegd. En dat is kritiek, heel ergo kritiek, niet alleen op de wijzen, maar ook op de woorden van den bundel. Het zwijgen van de gemeente heeft scherper veroordeeld dan het schamperst spreken: de zingende gemeente heeft het grootste deel niet willen zingen.

In de tweede plaats kan ook worden aange-merkt, dat de achttiende eeuw arm was aan waarachtig-sterke religie. De vraag, waarmede tegenwoordig veel werk opzij gezet wordt, had toen wel in sterke mate de gemoederen mogen bezighouden: hebben wij wel mannen, is het wel de tijd voor de schepping van wat nieuws? Zeker, er was toen veel te bespotten; er was erg veel buikpijn-christendom. Maar die de rol der spotters op zich namen, hadden niets positiefs, in de plaats van wat zij weg-scholden, te geven. De lieden der „tale Kanaans“ konden niet hoog genoeg reiken, om een psalmbundel te geven; ze konden trouwens niet voor nieuwe vormen kiezen, omdat hun armoede er al te dik op lag. Maar die hen begrinniken, waren zelf evenmin lieden van het slag, dat kan spreken van God, omdat ze voor Hem leerden zwijgen. De groot-sche stijl van den gloeienden Oosterling, die zich in psalmen uitgoot, was even ver van de samen-scholing der „verlichten“, die de tale Kanaans begreepden, als van den schemer, waarin achter de gordijntjes Onbegenadigde van Begenadigde beklagd werd met hoofdschuddingen, omdat de zoe-tigheid van den bijbelhoning nog niet in zijn mond was gelegd. Zeker, Datheen was een kruik in het rijmen. En, — het volk, dat zich het praedicaat: „levend volk“ toeëigende, was niet frisch genoeg, om de veel betere psalmen te kiezen, die, behalve anderen, ook Marnix gegeven had. „De psalmen Datheens duldten niets naast zich“²⁾. Dat was reeds zoo in het begin; en dat moest nog veel meer het geval zijn onder de latere broeders en zusters der tale Kanaans, aan wie het leven der wereld geheel voorbij ging, en die er geen steek om gaven, of de wereld al of niet psalmen zong, zijnde die wereld toch onbekeerd, en onbegenadigd. In die tale Kanaans was alle niet ten hemel smachtende verlangen gedood; ook dat sterke verlangen, dat eens Marot had beziel, toen hij hoopte, dat de psalmen eens voor het VOLK zouden zijn:

O bien heureux qui voir pourra
Fleurir le temps que l'onorra
Le laboureur à sa charrue,
Le charretier parmy la rue,
Et l'artisan à sa boutique
Avecques un psalme en cantique
En son labour se soulager.....³⁾

Stel u voor: de psalmen in het leven, anders dan in kerk of gezelschap! De lieden der tale Kanaans zonden het op zijn minst even verkeerd vinden, als olie der zalvinge, loopende door de straatgoot.

Maar, al was deze groep in haar Dathenianisme even ver van Athene als van Jeruzalem verwijderd, en dus onmachtig en onwillig tot productie van sterke zangen van profetie, de tegenstanders waren evenmin bekwaam. Van de in de achttiende eeuw opkomende oppositie tegen de psalmen van Datheen moet erkend worden, dat zij maar voor een klein gedeelte voortkwam uit waarachtig belang in Christus' kerk. Datheniana als van Jean Guépin, schepen te Vlis-singen, bewijzen slechts, dat de schrijver het orgaan minste om de geestelijke waardij van Datheen's psalmen op te merken. En wie de Datheniana leest in Wolff en Deken, zal het Bilderdijk niet kwalijk nemen, dat hij dorst spreken van de geesteloze spotters uit de laffe en altijd onkiesche pen van Juffrouw Wolff⁴⁾. Al heeft m.i. Bilderdijk zich hier wat al te gemakkelijk van Betje Wolff ontdaan (ze is lastig, maar soms waar), toch is het gezegde bewijs, dat de lachers over Datheen niet waarachtig hadden kunnen schreien. En alleen wie schreit, mag lachen. Dies waren ze gepre-disponeerd, om druk te „werken“ met tranen, ook in het rijm; maar de zakdoek lag netjes ge-

vouwen op dat plekje van den rijmberg, waar de tranen moesten geplengd worden; en het gekweel bleef gevoegelijk in de lijn der ordinaarlijke dingen.

Werkelijk, die eeuw had niet moeten gaan rijmen. De oude visscher van Maassluis, die met proponent Smit aan den slag raakt in Sara Burgerhart (brief 55) klaagt: „Ze willen met Saetans geweld ier nieuwe Zalmen (psalmen) ebben, maar Klaes eit ook kneukels an zen lijf. Wij willen Daevids Zalmen ouwen, al zou Maassluis 't onderste boven“.... hij heeft ze trouwens met zijn „oude wijf Neeltje Gerrits al een zestig jaar mit stichting ezongen, dat et over den diek dremde“. En achter de nieuwe berijming zitten natuurlijk de Sociaanders bij hem, evenals wij tegenwoordig vast zouden hooren zeggen, dat een nieuwe berijming „ethisch“ was. En we zullen Klaes niet in bescherming nemen. Maar meneer Smit ook niet. Want die klaagt, dat er toch „zooveel overeenkomst is tusschen den godsdienstigen gver en de kina. Men durft den onkundigen bijna geen van beide aanprijzen, omdat de onkunde oorzaak is, dat zij veelmaal zoo verkeerd gebruikt, en dan doodelyk is“⁵⁾. Aldus de Eerwaarde Smit, theologisch candidaat! De stakker! „Kina“ in een pillette en „godsdienstige gver“ in een doosje, niet te veel en niet te weinig en vooral niet extra-ordinaar! Waarlijk, de Smitten-familie kon net zoo min dichten, als Datheen rijmen kon. Daar zijn er, die niet kunnen rijmen, maar die toch wel een gedicht kunnen lezen en verstaan. Onder hen zou ik Datheen willen rangschikken, althans wat het vrome gedicht betreft. Maar de meneer van „de kina en den godsdienstijver“ kan niet dichten. En zijn familie heeft bovendien ook vaak niet kunnen rijmen. Bellamy, die in zijn Poëtischen Spectator (1784—'86) in samenwerking met anderen veel valsche poëzie heeft ontleed en uiteengerafeld, zou dan ook in den psalmbundel, die in zijn dagen opkwam, veel stof hebben kunnen vinden voor zijn toornen tegen onzuivere dictie en mythologische opsmuk⁶⁾. Men zou hem wel eens hebben willen zien werken aan het vers (129^a) over het

... gras,
dat, eer men 't plukt, alreë verwalckerd was,
onthloot van grond, om wortels in te maken....⁷⁾

Of aan dit:

God sloeg, tot aanaad, met Zyn geduchte hand
Het uiterst deel van 'svijands ingewand (78^a).

Deze dingen zijn niet nieuw, en worden ook onder ons niet voor den eersten keer gezegd. In zijn reeds aangehaald artikel in de „Vrije Kerk“ heeft Ds J. W. Gunst in 1889, en dat onder be-tuiging van instemming van Dr A. Kuyper („Her-auf“ 22 Sept. 1889) aan deze dingen herinnerd. Hij heeft er reeds op gewezen, dat Ghuysen zijn sa-menflansend werk niet alleen heeft ontleend aan gereformeerden als Datheen, Marnix, Rovius, maar ook aan Remonstranten als Camphuysen, Westerbaen, Oudaen. De dichters van Laus Deo, Salus Populo heeft hij reeds onder ons genoemd: Aschen-burg, de Bosch, Hartsen, Lucretia W. van Merken, Pater, Roulland, van Winter⁸⁾. Hij heeft reeds erop gewezen, dat „er geen leven, geen gang was in het raderwerk der vaderlandsche theologie“ (bl. 385). Scherper dan Ds Gunst kan ik het niet zeg-gen: „Het was de tijd, waarin holle klanken goed moesten maken, wat men aan gevoel en bezieling te kort kwam. Het was de tijd der genootschap-pen en der letterclubs, letterclubs, waarop straks een Bilderdijk de fiolen zijner gramschap uitgieten zou, in bewoordingen als de volgende:

¹⁾ Sara Burgerhart, uitg. Wereldbibl. 3e dr., 1e deel, 154—156; vgl. J. Postma, Oud-Holland en de Revolutie, 38, 39.

²⁾ Basianse, Nederl. Lett. 2e dl. Ned. Bibl. bl. 322.

³⁾ Het echtpaar Van Winter-van Merken heeft o.m. Bilderdijk en C. v. Hall aan zich verbonden; deze danken later voor de psalmberijming, voorover deze kring eraan meewerkte. Kalf, Gesch. Ned. Lett. Gron. 1910, VI, 44.

⁴⁾ Prof. Dr L. Knappert, Het ontstaan en de vestiging van het Protestantisme in de Nederlanden, Utr., Onthoek, 1924, 128.

⁵⁾ Dr Knappert, a. w. 129.

⁶⁾ Ds J. W. Gunst, aangeh. art. bl. 383.

⁷⁾ Jonckbloet, Gesch. der Ned. Lett., 2e deel, 2e uitg., bl. 375.

Ga, laf gebroed van eeuwige Uitsaatsimpers,
Dat hij dien lof van eigen hoogmoed zwelt;
Maar 's Hemels vloek verstijve u tong en vingers,
Zoo ge ooit één woord van mijn verscheiden meldt.

Mijnheer de Voltaire had alles te zeggen" (bl. 386)

Werkelijk, de tijd was niet bekwaam voor dit werk. En in dit geval wil ik dit alles vooropschuiven, om de ellende, waarin we al zingend zitten, verklaarbaar, en voorzoover ieder min of meer kind van zijn tijd is, ten deele ook verschoonbaar te maken.

Bovendien kan in de derde plaats niet genoeg er aan herinnerd worden, dat de berijmers gebonden waren aan een statenvertaling, die voor den tijd, waarin ze geboren is, een meesterstuk hoeten mag, maar die bij verder gaand onderzoek zich op ettelijke plaatsen blijkt vergist te hebben. Onder de voorbeelden van foutieve opvatting, die ik verleden week gaf, komen verscheidene op rekening van de Statenvertaling.

In de vierde plaats kan men wijzen op de tekst-critische werkzaamheid, die onder gereformeerden al meer op gelukkige wijze opkomt^{*)}, en die ook op verscheiden plaatsen in de psalmen ons helderheid geeft over teksten, die den rijmenden vaderen duister waren. Om iets te noemen: (ik blijf maar weer, om niemand te verhoornen, me beperken tot psalm 1-20); in 7^e staat op 't eind een tusschenzin:

Mijn God! zoo 'k immer heb bedreven
Het booze stuk, mij aangewreven,

(Hem heb ik zelfs 't gevaar ontruikt,
Die mij ten onrecht had verdrukt.)
Zoo moet 't, dus! conjunctief! mijn vijand op de hielen
Mij volgen....

(hetwelk hij toch wel zal doen). Men zou kunnen zeggen, dat in zangen, die voor een eeredienst, nog wel van den langen zang, bestemd zijn, tusschenzinnen niet mogen voorkomen, en dus, (wat ook tot „vertalen“ behoort alsmede tot „berijmen“) moeten worden omgezet in gewone zinnen. Maar koman, in een vriendelijke stemming herinnert men zich, dat de statenvertaling het zoo heeft gewild:

Heere, mijn God, indien ik dat gedaan heb... (ja, ik heb gesond, dien, die mij zonder oorzaak benauwde),
zoo vervolg de vijand mijne ziel....

Doch Noordzij verhaalt zonder tusschenzin:

Heere, mijn God, als ik dat gedaan heb,

als ik kwaad deed hem, die in vrede met mij leefde,
als ik beroofde hem, die mij zonder oorzaak vijand was,
dan moge de vijand mij vervolgen....

Een ander voorbeeld geeft 9°:

Bewijs, o Heer, uw knecht gen.
Sta mij in mijn ellende g.
...

een gebed dus. Geheel overeenkomstig de Statenvertaling:

Wees mij genadig, Heere, zie mijn ellende aan... (9:14).

Maar Noordzij heeft, blijkbaar langs tekstcritischen weg, deze vertaling verkregen:

De Heere is mijner genadig geweest. Hij heeft gezien mijne ellende....

en hier is dus het gebed omgezet in een lofzegging, zoodat de organist straks niet behoeft te smijten met registers, noch te gaan trillen met tremulant, vanwege het naderend gebed, wanneer het nageslacht eenmaal zal zingen naar Noordzij of een zijner of eens anders kleinzonen.

Zeer typerend is ook, wat tekstcritiek maakt van een anders onbegrijpelijk vers, op zijn beurt moeder van een onbegrijpelijk rijm. Zing eens 12^e:

De booze keurt zich vrij van alle banden,
En draaft rondom, terwijl hij 't land beroert:
Daar 't smooeste volk de teugels krijgt in handen,
En tot den top van eer wordt opgevoerd.

Men denkt onwillekeurig aan Rusland en misschien heeft de een of andere anti-revolutie-preek het vers wel gebruikt in November 1918 of daarna, toen Rusland in onze bidstonden gedacht werd. Maar, al heeft de statenvertaling deze gedachte geïnspireerd, het hebreuwsch is moeilijk; en, schoon anderen weer een anderen tekstcritischen weg inslaan met andere resultaten. Prof. Noordzij vertaalt:

De goddeloozen zwerven rond,
als laagheid de overhand neemt bij de kinderen der [mensen].

Dat in psalm 16 de tekstcritiek van Prof. M. en Dr A. Noordzij heel het rijm haast buiten gebruik stelt, hebben we reeds eenigermate besproken. En, om niet meer te noemen, ook het laatste vers van 20 wordt door de tekstcritische conjectuur geheel opzij geworpen:

Behoud, o Heer! wil bijstand zenden,
Verlos, bewaar, verschoon.

Tot zoover wordt God dus aangesproken. Maar dan komt, in het rijm, God ineens onder den naam Koning, in den derden persoon voor:

^{*)} Zie o.a. Prof. Ridderbos op Jesaja met zijn vele tekst-critische verbeteringen.

Die Koning hoor, als w in ellenden
Aanbidden voor zijn troon.

Zulke overgangen van „gij“ in „hij“, van tweeden in derden persoon komen in het Hebreuwsch meer voor; en Rudolf Otto in „Das Heilige“ heeft er het mooie in ontdekt, wanneer de bijbel zelf zoo doet. Maar in dit geval is het zoo niet; zie Noordzij (20:10):

Heere, geef den koning de overwinning
en verhoor ons, als wij roepen!

Ook de uit den hemel neervallende strikken worden uit 11e (zie 11:6) weggewerkt bij Noordzij door andere lezing:

Hij zal op de goddeloozen varige kolen doen regenen
[en sulfer,
en een gloeiende wind is het deel hunz bekera.

Men ziet, er is veel bij te brengen voor de getuigen à décharge.

Zelfs zou ik, als ik maar plaats had, graag willen uitmeten, hoeveel fouten andere bewerkingen der psalmen hebben, en ik zou willen wijzen op de aversie die nu eenmaal aan het oude calvinisme inheemsch is geweest gedurende de lange dagen tegen alles wat mooi is; een houding, die vanzelf ook verhinderd heeft, dat een heilzame schaamte komen kon over de rijmers van het „staatscreatuur“, dat wij nog altijd bezitten. Ik zou zelfs de braafheid en de benepenheid, het ontbreken van alles wat groot en sterk en ontzaglijk is, niet eens al te erg willen aanrekenen aan de vaderen, als ik me herinner, dat nog vele zonen des Zondags zich gesticht achten, als zij maar kunnen verklaren, dat ze „genoegen“, soms zelfs „veel genoeg“ hebben gehad; een woord, dat ons moge vergeven worden, maar dat in elk geval hopeloos zwak is, en een prediker kan doen zuchten, als hij zelf nog in staat is, in de sfeer der geweldigheden te blijven staan; wat vaak moeilijk is, als men consistories door moet, om thuis te komen, waar trouwens koffie wacht^{*)}.

Maar ik houd op. Want ik heb genoeg gezegd, om te doen gevoelen, dat ik er niet aan denk, de berijmers van onzen bundel voor te stellen als lieden, die te dom waren om los te loopen. Het volk van hun eeuw heeft de rijmheden gekregen, die het verdiende. En het volk, dat zich ook nu nog dit loon der 18^e eeuw genoegelijk toeneest, wete, wat het doet: het heeft mogelijk zijn weetje; maar zelfrespect, dat bij God geboren wordt, durft niet vreeze en beven zich losmaken van het loon, dat groot genoeg was voor een geslacht van slapelingen, die welhaast gereed stonden, de fransche revolutie binnen te halen, hoewel, met gepaste kalme.

En juist, nu ik clementie heb gepleit voor de heeren, die we eerst herhaaldelijk in staat van beschuldiging moesten stellen, alleen reeds bij een onderzoek van ps. 1-20, juist nu is de weg vrij voor mijn tweede stelling, dat het pas na dit betoon van barmhartigheid aan de berijmers blijkt, hoe ONBARMHARTIG het is, aan hun werk nog langer vast te houden, om der wille van de lieve gewoening.

Want, weet, o lezer, dat ik in deze artikelen niets verkondigd heb, dat niet iedere meelevende gereformeerde had kunnen verkondigen. Ik heb geen hebreuwschen bijbel gebruikt en geen geleerdheid; ik heb alleen een vertaling gelegd naast onze berijming, die voor een paar dubbeltjes onder ons aller bereik ligt, en wat ik uit die vergelijking vond, had iedereen kunnen vinden. Ieder kan dit alles controleeren en iedereen kan ook het lange bezwarenlijstje verder aanvullen.

Is het nu niet ondankebaar, als wij het licht, dat God ons geeft, ongebruikt laten? Bidden wij voor niets om de resultaten van onze Gereformeerde wetenschap? Zeggen wij voor niets, dat wij God in AL Zijn werken, dus ook in de vondsten van geloovig denken en in de vormen van geloovige kunst, mogen heiligen, roemen en prijzen? Mogen wij de gemeente, ons opgroeiend geslacht, de menschen buiten onze kerk, nog langer gewennen aan een gezang, dat door zijn onderwetsche termen den vreemde een onwennig gevoel geeft, het exegetisch geweten afstompt, Gods Woord (wij willen immers Gods Woord in het kerklied?) op onderscheiden punten verkracht, den prediker vaak verhindert, het vers te doen zingen, dat nog wel de getrouwe berijming wil heelen van zijn uit de psalmen gekozen tekst? Als wij niet wat gaan DOEN, dan is dat ondankebaar jegens God en onbarmhartig jegens de menschen.

Sedert de ingebruikneming van de Geref. Zinderkerk te Rotterdam is de tekst nog al eens vaak herhaald: Uit Sion, de volkomenheid der schoonheid, verschijnt God blinkende. Dr A. Kuyper Jr heeft aan deze tekstkeuze evenveel vreugde beleefd, als Dr Knap met zijn „een rad in het midden van een rad“. Welnu, dat woord is zóó mooi, en zóó ontzaglijk, dat het te hopen is, dat we

^{*)} Waarom heeft een gereformeerde niet de mooiste hoofdstukken uit Otto, Das Heilige, geschreven? Waarom preeken we zoo genoeglijk en zijn we altijd bang voor den burgerzin, die het vooral „genoeglijk“ moet hebben en die om des levens wil geen hoofdpijn, doch alleen pepermaat hebben moet?

het nu niet al te vaak gaan zeggen, want dan wordt het ook weer een leus. Het is beter, dat we er eens een half uur over denken, en dan wat gaan DOEN.

We kunnen dan ook de nagedachtenis eeren van hem, dien we zoo nog al eens mogen komen te noemen: den lieflijke in psalmen.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Reclame.

Neem de harp, ga in de stad rond, zij vergeten hoer; speel wel, zing vele liederkens, opdat uwer gedacht worde. Jes. 23:16.

Het is in onze dagen weer de vraag, in hoeverre de kerk op al of niet geoorloofde wijze zich inspannen mag, om de aandacht te trekken. Wij leven nu eenmaal in den tijd van reclame. Op meermalen geraffineerde wijze weet in onze eeuw ieder de aandacht te trekken. Reclame wordt systematisch ingedaacht en methodisch uitgevoerd. Tot de poststempels toe worden ervoor misbruikt. En de laatste bladzijde van een courant is een doorlopende beleediging van den lezer, of anders een eerlijke belijdenis van de haastigheid, de oppervlakkigheid van onze dagelijkse werkzaamheid. Al de groote strepen, de groote, soms ook gekleurde lijnen en letters, de schreeuwende platen, die de advertenties sieren, of ontsieren, al naar ge de dingen ziet, laten duidelijk zien de geweldige krachtsinspanning, die men zich getroost, enkel en alleen maar, om toch de aandacht te trekken. Het voornaamste in het blad — de leidende artikelen — gaat zonder dat groote gebaar voor u staan en vraagt in gewone letter uw aandacht; maar de advertenties zijn hout en grof; zij spreken in den overtreffenden trap en roepen den drukker de uitroepkens te verduubelen in de letterkast. En dan de aanblik van een groote stad bij avond... de electrische reclame...

Welnu, zegt men, dat is nu eenmaal de geest van den tijd. Waarom zou de kerk daarvan geen verstandig gebruik maken? Als eens een kerkdienst op het poststempel stond? Als de kerk eens meer naar huiten trad, om de aandacht te trekken? Amerika is ons reeds voorgegaan; de staaltjes, die men ons vandaar vertelt, zijn eenvoudig verbluffend. Nederland volge het voorbeeld, zoo luide de oproep en late de kerk uit haar schuilhoek te voorschijn treden, met de trompet in de hand.

In dit geding, dat niet met één woord afgedaan kan worden, is het woord van Jesaja tot Tyrus voor ons niet zonder betekenis. In hoofdst. 23 spreekt de profeet over Fenicie, en zegt het oordeel aan. Vooral Tyrus, de geweldige stad, moet het daarbij ongeteld. Tyrus heeft zeer veel, dat de aandacht trekken kan: het heeft waterbouwwerken en purperbereiding, het heeft bibliotheken en occulte wetenschap; het is zelf een wonder van bouwkunst en een model van militaire versterking.

En zoolang Tyrus groot is, en positief meehelpt aan den opbouw van de Aziatische cultuur, gaat het zijn gang; het brengt zijn waren op de markt en zegt: goede wijn behoeft geen krans.

Maar, zegt Jesaja, straks komt de tijd van verwoesting. Tyrus zal dan eenzaam en verlaten liggen; een vergeten stad. Doch niet altijd zal haar weduwstaal duren. Ze zal eens weer meetellen. Ze zal daar trouwens zelf wel voor zorgen. Want die stad zal op de wereldmarkt zich aanstellen als een hoer, die de straat optrekt, een lier in de hand, en die met verlokken stem door zang en door spel, er op uit is, de aandacht te trekken voor haar persoon en minnaars te werven.

Die daad is een uiting van diepe modeloosheid, al lijkt ze nog zoo levendig en hupsch. Want wie rustig zelfvertrouwen heeft, en sterk zich weet door den arbeid der opbouwende liefde, die heeft geen zang en geen spel nodig, om de aandacht te trekken. Want die heeft de aandacht, eenvoudig door het werk der opbouwende kracht, dat verricht wordt. Doch deze vergeten hoer halt zich, als ze alleen is, de vuist in wanhoop over het gebrek aan belangstelling, waaronder ze gebukt gaat. Aan de kracht van haar persoonlijkheid wanhoopt ze. En tegenover de jonge bruid, die niet eens vraagt, of haar persoon wel genoeg de aandacht kan trekken, maar die ondanks zichzelf het toch doet, staat de vergeten hoer, die altijd getracht heeft, opzettelijk en kunstmatig de aandacht te winnen, en die, als dat niet meer zoo gemakkelijk gaat, de oogen blankt, die pas over verloren glorie geweest hebben, die dwingt tot een verlokken lied, de stem die pas gescholden heeft op de wereld en zichzelf.

Zoo moge dan de kerk van Christus achter de vroolijkheid van deze reclame de wanhopigheid zien en gewaarschuwd zijn.

Want als echte liefde niet opgemerkt wordt, dan zal zij toch niet zich prostitueren, om toch maar genoten en opgemerkt te worden.

En wanneer het waar is, dat de kerk haar invloed op het volksleven kwijt raakt (maar zonder meer is dat nog lang niet waar), dan moge zij zich wachten voor het Tyrische hoerengezang. Wat zij te bieden heeft, zonder prijs en zonder geld, is trouwens niet haar schoonheid en haar liefde, maar die van haar Koning en Heer. De ondergeschikte moge toezien, hoe hij zijn Meester aankondigt.

Het
gegru
De kr
ruimen
heid is
over d
jaren.
recl
dat ha
verel
Een ko
zuil, w
verkrac
vereine
legd, w
Ze heef
Wij
te leid
stuk
aandach
vanzes
profetes
ze moe
Maar
is door
Haar es
Hem, d
doet ha
zoo ver
zijn ho
een zóó
brekende
de Vade
En zo
aandach
toerl
hebbend
geleerde
voegdhe
zend arg
de oog
leerde;
Tegen
verkapte
van velen
te trekke
hoekje a
en dat
werk op
woord:
zullen ha
Want
ook de g
Maar al
schen zie
heid van
dringen
Als er
niet, da
geven, A
ben doe
leeders
de groote
over, al
En als ik
is zond
ik voor
markt der
wereldma
hoven,
Van he
veel ger
Jesu, is
druk vor
Toen t
aan een
openbaar
schier
zooveel
een werk
tendom
den te g
J. H.
1841 de
maar zij
uitgever
meening
Ongeve
Renan zij
Strauss e
leefde, kv
weken de
Was in
eveneens
stemming
schen h
lingen.
Op hoe
gestoken.
machte w
er naar u
geprezen
J. J. v